ALINA GUT

Alcide De Gasperi University

of Euroregional Economy in Jozefów, Poland

<https://orcid.org/0000-0001-7251-9520>

MEDIA EDUCATION AS AN ACADEMIC SUBJECT IN POLISH PUBLIC HIGHER EDUCATION

EDUKACJA MEDIALNA JAKO PRZEDMIOT AKADEMICKI W POLSKIM PAŃSTWOWYM SZKOLNICTWIE WYŻSZYM

Abstract: The aim of the article is to discuss the issues related to teaching the subject of media education at Polish public universities. The article contains the analysis of the syllabuses of subjects from the 2019/2020 academic year, published on the university websites under USOS system. The basic research question, undertaken in the article, refers to the mutual compliance of the program contents described in individual syllabuses.

Keywords: Poland, media education, higher education, syllabuses, study programmes

Streszczenie: Celem artykułu jest omówienie problematyki związanej z nauczaniem przedmiotu edukacja medialna na polskich państwowych uczelniach. Analizie poddane zostały sylabusy zajęć przedmiotów realizowanych w roku akademickim 2019/2020 opublikowane na uczelnianych stronach systemu USOS. Podstawowe pytanie badawcze, jakie przyświeca podjętym tu rozważaniom, odnosi się do wzajemnej zgodności treści programowych opisanych w poszczególnych sylabusach.

Słowa kluczowe: Polska, edukacja medialna, szkolnictwo wyższe, sylabusy, programy zajęć

Adam Lępa porównuje funkcjonowanie człowieka w środowisku mediów, nazywanym przez niego mediosferą, do przysłowiowej skały, którą draży kropla¹. Pierwsza, nawet ta spadająca z ogromnym z impetem, kropla, nie spowoduje widocznej zmiany w strukturze skały, natomiast jeśli uderzą o nią kolejne opadające krople, będzie ich wiele tysięcy, kształt skały w końcu im ulegnie. „Jeżeli wziąć pod uwagę fakt, że media wywierają na jednostkę i społeczeństwo potężujący się wpływ, należy stwierdzić, że mediosfera jest dziś jednym z najważniejszych środowisk człowieka. Jako środowisko dysponuje szczególną siłą oddziaływania”². To środowisko przekazników – pośredników komunikacji międzyludzkiej – za sprawą swoistej struktury, jak woda, która draży skałę, zniekształca postrzeganie rzeczywistości oraz odbiór komunikatów przez człowieka. „Totalne zdominowanie świata przez media elektroniczne powoduje, iż wytwarzają one rzeczywistość, w której człowiek żyje. Rzeczywistość tę tworzą układy kopii i imitacji, dla których jedynym układem odniesienia są inne kopie i imitacje”³. Media tworzą wrażenie iluzoryczności i pozorności rzeczywistości. Obraz ukazany na szklanym ekranie ma za zadanie oswoić rzeczywistość z publiką, sprawić, że będzie ona lepiej rozumiana i przyjęta przez masowego odbiorcę. W świetle rozważań Grzegorza Łęckiego przed środowiskiem wychowawczym stoją tym samym doniosłe zadania intelektualne mające na celu odkłamywanie rzeczywistości kreowanej przez media. Te zadania to:

¹ LEPA, A.: Pedagogia mediosfery. W: Paedagogia Christiana, 2012, nr 2/30, s. 215.

² Tamże.

³ STRYKOWSKI, W.: Technologia kształcenia i pedagogika medialna jako nauki o mediach. W: Neodidagmata, 1996, nr 22, s. 9.

- ⇒ uczenie umiejętności obcowania ze światem mass mediów,
- ⇒ zapoznajanie z funkcjonowaniem i wpływem mass mediów,
- ⇒ kształtowanie postawy krytycznego odbioru przekazu medialnego⁴.

Dotychczas ani edukacja medialna, ani pedagogika mediów nie doczekały się klarownego, wyczerpującego ujęcia, co powoduje często zacieranie się granic w nauczaniu tych przedmiotów, nawet w środowisku akademickim. Najbliżej całościowej definicji edukacji medialnej zdaje się być Piotr Drzewiecki. Edukacja medialna jego zdaniem to „wychowanie człowieka do mediów, praktyka i metodyka tego wychowania. W odróżnieniu od edukacji przez media, która zajmuje się wychowawczą funkcją mediów oraz dydaktyki mediów, która bada media jako środki dydaktyczne. Mamy trzy obszary badawcze pedagogiki mediów, nauki zajmującej się medialnym wychowaniem człowieka: edukacja przez media, media w edukacji i wychowanie do mediów. Edukacja medialna może być rozumiana bardzo szeroko, uwzględniając wymienione trzy aspekty, co bywa powodem nieporozumień w definiowaniu, także w staraniach o szkolny przedmiot”⁵.

Przykład edukacji medialnej jako przedmiotu akademickiego ukazuje również dyskretny, ale kluczowy w rozumieniu pedagogiki, niuans pomiędzy wychowaniem a wykształceniem. Celami wychowania zdaniem Mikołaja Krasnodębskiego są

⁴ ŁĘCICKI, G.: Edukacja medialna jako istotna cecha nowoczesnego społeczeństwa, <https://kmt.uksw.edu.pl/edukacja-medialna-cecha-nowoczesnego-spoleczenstwa-artykul> (dostęp: 13.07.2020).

⁵ DRZEWIECKI, P.: Media aktywni. Dlaczego i jak uczyć edukacji medialnej? Otwock–Warszawa: Instytut Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa UKSW, 2010, s. 17.

„zaszczepienie w wychowanku siły woli, dzięki której będzie on mógł realizować obiektywne cele swojego życia”⁶ oraz nauczanie go „odpowiedzialności za siebie, tak by samodzielnie mógł on podjąć się samowychowania”⁷. Jak zauważa Jacek Woroniecki, wychowanie zajmuje się poznaniem rozumowym jedynie w aspekcie woli i uczuć. Wykształcenie natomiast, przeciwnie, po pierwsze ma na celu rozwój władz zmysłowych: zmysłów, pamięci, wyobraźni i rozumu⁸.

Niniejszy artykuł obejmuje analizę porównawczą znalezionych w uczelnianych wyszukiwarkach USOS (www.usos.edu.pl) sylabusów przedmiotów o nazwie edukacja medialna, realizowanych w roku akademickim 2019/2020. Poszukiwania obejmują działające uczelnie publiczne w Polsce nadzorowane przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Zmiennymi wyróżniającymi programy zaproponowane w analizowanych sylabusach są tematyka zajęć i literatura przedmiotu.

Uwagę zwraca niska popularność przedmiotu edukacja medialna w programach studiów wyższych w Polsce. Na 94 uczelnie wyżej wspomnianej kategorii jedynie 9 realizowało w roku akademickim 2019/2020 przedmiot edukacja medialna⁹. Były to:

⇒ Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu na kierunku architektura krajobrazu¹⁰,

⁶ KRASNOŁĘBSKI, M.: Pedagogika Jacka Woronieckiego i Feliksa Wojciecha Bednarskiego jako egzemplifikacja etyki tomizmu tradycyjnego. W: *Studia Etckie*, 2009, nr 11, 29–58, s. 36.

⁷ Tamże, s. 38.

⁸ WORONIECKI, J.: *Katolicka etyka wychowawcza*. Tom 1. Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL, 2014, s. 344–346.

⁹ Rejestr instytucji szkolnictwa, <https://polon.nauka.gov.pl/opi/aa/rejestry/szkolnictwo?execution=e5s1> (dostęp: 13.07.2020).

¹⁰ Edukacja medialna, https://usos.up.wroc.pl/kontroler.php?_action=katalog2/przedmioty/pokaz Przedmiot&prz_kod= IAK%2FAW-SI%3EPW1-EM (dostęp: 13.07.2020).

- ⇒ Uniwersytet Śląski na kierunku filologia¹¹,
- ⇒ Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie na kierunku teologia¹²,
- ⇒ Wyższe Seminarium Duchowne w Białymstoku¹³,
- ⇒ Uniwersytet Warszawski na kierunku dziennikarstwo¹⁴,
- ⇒ Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Elblągu na kierunku pedagogika¹⁵,
- ⇒ Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie na kierunku pedagogika¹⁶,
- ⇒ Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu na kierunku pedagogika¹⁷,
- ⇒ Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie na kierunku filozofia¹⁸.

Porównując opisy analizowanych przedmiotów, można założyć znaczącą różnicę w proponowanej tematyce zajęć. Podczas gdy na Uniwersytecie Warszawskim nacisk nauczania przedmiotu edukacja medialna położono przede wszystkim na językowe

¹¹ Edukacja medialna, https://usosweb.us.edu.pl/kontroler.php?_action=katalog2/przedmioty/pokaz Przedmiot&prz_kod=W1-KU-S1-EM04 (dostęp: 13.07.2020).

¹² Edukacja medialna, https://usosweb.uwm.edu.pl/kontroler.php?_action=katalog2/przedmioty/pokaz Przedmiot&prz_kod=30SJO-EDME (dostęp: 13.07.2020).

¹³ Edukacja medialna, https://usosweb.uksw.edu.pl/kontroler.php?_action=katalog2/przedmioty/pokaz Przedmiot&prz_kod=WT-SBL-EM1 (dostęp: 13.07.2020).

¹⁴ Edukacja medialna, https://usosweb.uw.edu.pl/kontroler.php?_action=katalog2/przedmioty/pokaz Przedmiot&prz_kod=2700-M-DM-D2EDME-DZ1 (dostęp: 13.07.2020).

¹⁵ Edukacja medialna, https://usosweb.pwz.elblag.pl/kontroler.php?_action=katalog2/przedmioty/pokaz Przedmiot&prz_kod=2-PE20EMed0S (dostęp: 13.07.2020).

¹⁶ Edukacja medialna, https://usosweb.ujd.edu.pl/kontroler.php?_action=katalog2/przedmioty/pokaz Przedmiot&prz_kod=08-PPR-L-02-EM (dostęp: 13.07.2020).

¹⁷ Edukacja medialna, https://usosweb.umk.pl/kontroler.php?_action=katalog2/przedmioty/pokaz Przedmiot&prz_kod=2403-PE-101-KSMs2 (dostęp: 13.07.2020).

¹⁸ Edukacja medialna, https://usosweb.umcs.pl/kontroler.php?_action=katalog2/przedmioty/pokaz Przedmiot&prz_kod=F-EU.17 (dostęp: 13.07.2020).

aspekty komunikatów medialnych, różne rozumienia edukacji medialnej, modele kompetencji medialnych, ochronę danych osobowych oraz metodykę wyszukiwania informacji¹⁹, na Uniwersytecie Śląskim (UŚ) prowadzący zajęcia wiele uwagi chciał poświęcić akademickiemu ujęciu zasad funkcjonowania mediów. Natomiast treść sylabusu z UŚ wskazuje na brak tematów związanych z nauką krytycznego odczytywania warstwy semiotycznej przekazów medialnych²⁰.

Zróznicowanie tematyki zajęć przedmiotu edukacja medialna widać również w pozostałych sylabusach. Przedmiot ten realizowany na kierunku architektura krajobrazu na Uniwersytecie Przyrodniczym we Wrocławiu (UPW) w proponowanej tematyce w zasadzie nie ma odniesienia wprost do nauki krytycznego odbioru przekazów medialnych, natomiast prezentuje podstawowe pojęcia z zakresu komunikacji medialnej oraz społeczeństwa informacyjnego²¹.

Podobne zagadnienia podejmuje przedmiot prowadzony w Wyższym Seminarium Duchownym w Białymstoku, występuje tu jednak brakujący na UPW element „kształtowania umiejętności świadomego, krytycznego i selektywnego korzystania i posługiwania się środkami społecznego przekazu”²². Istotnym zagadnieniem nie są tu zatem media, ale środki społecznego przekazu, do których zalicza się takie środki masowego przekazu, których nadrzędnym celem nie jest korzyść finansowa, ale idee i prze-

¹⁹ Edukacja medialna, https://usosweb.uw.edu.pl/kontroler.php?_action=katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot&prz_kod=2700-M-DM-D2EDME-DZI (dostęp: 13.07.2020).

²⁰ Edukacja medialna, https://usosweb.us.edu.pl/kontroler.php?_action=katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot&kod=02-KU-S1-040a (dostęp: 13.07.2020).

²¹ Edukacja medialna, https://usos.up.wroc.pl/kontroler.php?_action=katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot&prz_kod=IAK%2FAW-SI%3EPW1-EM (dostęp: 13.07.2020).

²² Edukacja medialna, https://usosweb.uksw.edu.pl/kontroler.php?_action=katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot&prz_kod=WT-SBL-EM1 (dostęp: 13.07.2020).

slanie, jakie niosą. Przykładem takiego medium była prowadzona w latach 1995–2001 przez ojców franciszkanów Telewizja Niepokalanów, czy wciąż działające Katolickie Radio Podlasie.

Ośrodek Rozwoju Edukacji (ORE) wyszczególnia przedmiot edukacja czytelnicza i medialna. Opisuje go jako „obszar poświęcony zagadnieniom związanym z rozwijaniem zainteresowań i kompetencji czytelniczych uczniów, promowaniem i wspieraniem rozwoju czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży, jak również z mediami, Internetem, a także odpowiedzialnym korzystaniem z mediów społecznych (kształtowanie umiejętności w zakresie korzystania z różnych źródeł informacji, poszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł oraz umiejętnego korzystania z technologii informacyjnej i mediów)”²³. Jest to zatem przedmiot ukierunkowany przede wszystkim na rozwój galenosfery młodego człowieka²⁴. Obecnie taki przedmiot realizowany jest na kierunku pedagogika na Uniwersytecie Humanistyczno-Przyrodniczym im. Jana Długosza w Częstochowie²⁵. Tematyka zajęć realizowanych w ramach edukacji czytelniczej i medialnej w pełni odzwierciedla definicję ORE. Podejmuje zagadnienia rozwoju i wychowania najmłodszych czytelników, akcentuje doniosłą rolę społeczną czytelnictwa oraz wskazuje:

- ⇒ modele kształcenia czytelniczego,
- ⇒ inne media edukacyjne,
- ⇒ cechy i możliwości oddziaływania nowych mediów na dzieci,

²³ Edukacja czytelnicza i medialna, <https://www.ore.edu.pl/2017/01/zespol-edukacji-czytelniczej-i-medialnej/> (dostęp: 13.07.2020).

²⁴ LEPA, A.: Pedagogia galenosfery człowieka. W: Łódzkie Studia Teologiczne, 2011, nr 20, s. 155–167.

²⁵ Podstawy edukacji czytelniczej i medialnej w przedszkolu i w kl. I–III, <https://usosweb.ujd.edu.pl/kontroler.php?action=katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot&kod=WP-P-L-04-EPW-PECM> (dostęp: 13.07.2020).

⇒ patologie związane z użytkowaniem technologii informacyjnej i ich profilaktykę.

W sylabusach brakuje nowych pozycji literatury. Najnowsze to: A. Ogonowska, *Współczesna edukacja medialna: teoria i rzeczywistość*, Kraków 2013 oraz J. Okuniewska, *Technologie są dla dzieci. Poradnik dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej*, Warszawa 2013. Poza tymi dwiema książkami są jeszcze dwie pozycje wydane w 2011 r. Prowadzący przedmiot nie opierają się w zasadzie na dorobku autorów zagranicznych. Warto tu wspomnieć, że u źródeł prawie 50-letniej dyscypliny znajdują się badania amerykańskie, kanadyjskie i niemieckie, podczas gdy w Polsce edukacja medialna jako przedmiot akademicki pojawiła się dopiero pod koniec lat 90. XX w.

Powyższa analiza sylabusów wyraźnie wskazuje na potrzebę odświeżenia edukacji medialnej jako obszaru badań nad wychowaniem do mediów. Zaznacza to Agnieszka Ogonowska, pisząc o zawłaszczeniu zagadnień edukacji medialnej przez pedagogów medialnych, którzy uważają „ją za praktyczny aspekt teorii i badań prowadzonych na ich rodzimym terenie. W ten sposób edukacja medialna często jest sprowadzana do wypełniania i realizowania dyrektyw tworzonych na gruncie pedagogiki mediów”²⁶. Niniejsza analiza sylabusów to potwierdza. Dydaktycy wprowadzają do programu przedmiotu edukacja medialna tematykę interdyscyplinarną, opierając się przy tym na literaturze z lat 90., która stanowi niewątpliwie mocny fundament dyscypliny, jaką jest edukacja medialna, ale w świetle niskiego nią zainteresowania w środowisku akademickim jest to tylko fundament.

²⁶ OGONOWSKA, A. *Współczesna edukacja medialna: teoria i rzeczywistość*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, 2013, s. 24.

W literaturze proponowanej w sylabusach analizowanych przedmiotów jedynie co dziesiąta pozycja jest *stricte* edukacyjno-medialna. Niebezpieczną tendencją dla edukacji medialnej jako dyscypliny naukowej jest nie tylko wspomniane swoiste wymieszanie programu zajęć z pedagogiką mediów, ale także częste zawłaszczanie atrakcyjnej nazwy przedmiotu w celu nauczania zagadnień wyraźnie nawiązujących do zupełnie innego przedmiotu – komunikowania społecznego. Przedmiot edukacja medialna ma na celu ukazanie, w jaki sposób i jakimi metodami można wychowywać człowieka do mediów – do właściwego z nich korzystania. Nauczyciele akademicki, którym powierzono jego realizację, podejmują natomiast tematy, których programy nawiązują do zupełnie innych przedmiotów akademickich, takie jak:

- ⇒ semiotyczne, semantyczne i syntaktyczne aspekty komunikatów medialnych,
- ⇒ ochrona danych osobowych,
- ⇒ metodyka wyszukiwania informacji w mediach,
- ⇒ rodzaje i cechy współczesnych mediów,
- ⇒ ontologia społeczeństwa informacyjnego,
- ⇒ umiejętne korzystanie z technologii informacyjnej i mediów.

W treściach edukacyjnych pojawiają się również tematy, które bezpośrednio odnoszą się do edukacji medialnej. Są wśród nich:

- ⇒ historia mediów i edukacji medialnej w różnych krajach,
- ⇒ modele kompetencji medialnych,
- ⇒ propaganda i manipulacja w mediach,
- ⇒ patologie związane z użytkowaniem mediów i ich profilaktyka.

Tematy proponowane w treściach przedmiotu akademickiego edukacja medialna stanowią wstęp do zagadnień, które

mają na celu ukazanie metod wychowawczych, dzięki którym dokonuje się rozwój człowieka w środowisku mediów. Jak wskazuje J. Woroniecki, wychowanie „potrzebuje pewnego minimum wiadomości teoretycznych, będących przedmiotem wykształcenia. Harmonijne przeto współdziałanie wychowania z wykształceniem jest absolutnie konieczne. Tu jest słaba strona pedagogiki ostatnich wieków we wszystkich niemal prądach umysłowych: kształcenie umysłu wysuwano na pierwszy plan i przesłanianie sobie nim samo wychowanie z właściwymi mu prawami rozwoju”²⁷.

Rozumiejąc – i chcąc rozumieć – przekazy medialne, ich strukturę i celowość oraz sposób, w jaki powstają, możemy podejmować ich krytyczną analizę. Natomiast o wadze przedmiotu edukacja medialna dla funkcjonowania przyszłych pokoleń nauczycieli, pedagogów, dziennikarzy oraz przedstawicieli innych dyscyplin nauk społecznych i humanistycznych świadczy fakt powstawania coraz bardziej nowoczesnych narzędzi utajonej propagandy w mediach i coraz częściej spotykanej wśród ludzi z wyższym wykształceniem naiwności względem treści manipulacyjnych.

BIBLIOGRAFIA:

- DRZEWIECKI, P.: Media aktywni. Dlaczego i jak uczyć edukacji medialnej? Otwock–Warszawa: Instytut Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa UKSW, 2010, s. 17. ISBN 978-83-940638-3-2.
- KRASNODEBSKI, M.: Pedagogika Jacka Woronieckiego i Feliksa Wojciecha Bednarskiego jako egzemplifikacja etyki tomizmu tradycyjnego. W: *Studia Elckie*, 2009, nr 11, 29–58, s. 36.
- LEPA, A.: Pedagogia galenosfery człowieka. W: *Łódzkie Studia Teologiczne*, 2011, nr 20, s. 155–167.

²⁷ WORONIECKI, J.: *Katolicka etyka wychowawcza*. Tom 1. Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL, 2014, s. 344–346.

- LEPA, A.: Pedagogia mediosfery. W: Paedagogia Christiana, 2012, nr 2/30, s. 215.
- ŁĘCICKI, G.: Edukacja medialna jako istotna cecha nowoczesnego społeczeństwa, <https://kmt.uksw.edu.pl/edukacja-medialna-cecha-nowoczesnego-spoleszczenstwa-artykul> (dostęp: 13.07.2020).
- OGONOWSKA, A.: Współczesna edukacja medialna: teoria i rzeczywistość. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, 2013, s. 24. ISBN 978-83-72717-92-4.
- SITEK B.: Innowacyjność w naukach prawnych? W: Edukacja Prawnicza, nr 1(172), rok akad. 2018/2019, s. 45–50.
- STRYKOWSKI, W.: Technologia kształcenia i pedagogika medialna jako nauki o mediach. W: Neodidagmata, 1996, nr 22, s. 9.
- WORONIECKI, J.: Katolicka etyka wychowawcza. Tom 1. Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL, 2014, s. 344–346. ISBN 83-22804-89-X.

Źródła internetowe

- Edukacja medialna, https://usos.up.wroc.pl/kontroler.php?_action=katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot&prz_kod=IAK%2FAW-SI%3EPW1-EM (dostęp: 13.07.2020).
- Edukacja medialna, https://usosweb.us.edu.pl/kontroler.php?action=katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot&prz_kod=W1-KU-S1-EM04 (dostęp: 13.07.2020).
- Edukacja medialna, https://usosweb.uwm.edu.pl/kontroler.php?action=katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot&prz_kod=30SJO-EDME (dostęp: 13.07.2020).
- Edukacja medialna, https://usosweb.pwsz.elblag.pl/kontroler.php?action=katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot&prz_kod=2-PE20EMed0S (dostęp: 13.07.2020).
- Edukacja medialna, https://usosweb.ujd.edu.pl/kontroler.php?_action=katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot&prz_kod=08-PPR-L-02-EM (dostęp: 13.07.2020).

Edukacja medialna, https://usosweb.umk.pl/kontroler.php?action=katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot&prz_kod=2403-PE-101-KSMs2 (dostęp: 13.07.2020).

Edukacja medialna, https://usosweb.umcs.pl/kontroler.php?action=katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot&prz_kod=F-EU.17 (dostęp: 13.07.2020).

Edukacja medialna, https://usosweb.uw.edu.pl/kontroler.php?action=katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot&prz_kod=2700-M-DM-D2EDME-DZI (dostęp: 13.07.2020).

Edukacja medialna, <https://usosweb.us.edu.pl/kontroler.php?action=katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot&kod=02-KU-S1-040a> (dostęp: 13.07.2020).

Edukacja medialna, https://usos.up.wroc.pl/kontroler.php?action=katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot&prz_kod=IAK%2FAW-SI%3EPW1-EM (dostęp: 13.07.2020).

Edukacja medialna, https://usosweb.uksw.edu.pl/kontroler.php?action=katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot&prz_kod=WT-SBL-EM1 (dostęp: 13.07.2020).

Edukacja czytelnicza i medialna, <https://www.ore.edu.pl/2017/01/zespol-edukacji-czytelniczej-i-medialnej/> (dostęp: 13.07.2020).

Podstawy edukacji czytelniczej i medialnej w przedszkolu i w kl. I-III, <https://usosweb.ujd.edu.pl/kontroler.php?action=katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot&kod=WP-P-L-04-EPW-PECM> (dostęp: 13.07.2020).

Rejestr instytucji szkolnictwa, <https://polon.nauka.gov.pl/opi/aa/rejestry/szkolnictwo?execution=e5s1> (dostęp: 13.07.2020).